

УДК 7.079:792.97(477.83–25)

ТЕАТРАЛЬНИЙ ФЕСТИВАЛЬ «ЗОЛОТИЙ ЛЕВ» (шлях до європейської інтеграції)

Сергій Дем'яненко

Статтю присвячено огляду фестивалю «Золотий Лев». Проведено аналіз основної діяльності фестивалю та його ролі в театральному просторі України. Уперше розглянуто організаційні аспекти фестивалю, подано його загальну характеристику, досліджено історію. Висвітлено загальну спрямованість та функціонування цього фестивалю від початку його становлення.

Ключові слова: фестиваль, театр, вистава, актор, режисура, «Золотий Лев».

Статья посвящена обзору фестиваля «Золотой Лев». Проведен анализ основной деятельности фестиваля и его роли в театральном пространстве Украины. Впервые рассмотрены организационные аспекты фестиваля, представлена его общая характеристика, исследована история. Освещается общая направленность и функционирование этого фестиваля от начала его становления.

Ключевые слова: фестиваль, театр, спектакль, актер, режиссура, «Золотой Лев».

The article reviews *The Golden Lion* festival. It carries out an analysis of the main festival's activities and its role in the Ukrainian theatrical space. There were firstly examined the festival's aspects of organization. The general description of the festival is also presented, and its history is investigated. The general orientation and functioning of this festival since its inception are considered as well.

Keywords: festival, theatre, performance, actor, stage director, *The Golden Lion*.

Про сучасний стан вітчизняного фестивального напряму чимало йдеться в дисертаційних дослідженнях українських науковців. У працях С. Зуєва «Сучасний культурний простір та семіотика музичного фестивалю (на матеріалах Харкова)» та М. Шведа «Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики в Україні на новому етапі (1990–2005 рр.)» головним чином акцентується увага на музичному мистецтві. Тематика театральних фестивалів лишається недослідженою. Насамперед не висвітлюються проблеми фінансування та організаційних аспектів подібних театральних заходів. Складно уявити театральне мистецтво України без фестивального руху. Він відіграє суттєву роль у розвитку театального процесу. Починаючи з 1990 року, фестивалі проходили майже в усіх регіонах країни: «Мельпомена Таврії» (Херсон), «Мистецьке Березилля» (Київ), «Театральний Донбас» (Донецьк), «Театральні вечори» (Тернопіль) та ін. Неабияке значення у формуванні фестивального простору на теренах нашої країни мали міжнародні фестивалі. Одним з найперших заходів такого рівня був Міжнародний фестиваль «Золотий Лев», започаткований 1989 року. На той період у Львові було про-

ведено Всеукраїнський огляд театрів-студій, які виникали в Україні на хвилі процесів перебудови в радянській театральній культурі як нові форми театральних труп, шкіл, концепцій тощо.

Фестиваль було організовано на базі експериментального театру «Воскресіння». Під керівництвом Ярослава Федоришина цей театр неодноразово брав участь у міжнародних театральних фестивалях світового рівня у Вроцлаві, Легниці, Ченстохові (Польща, 1991 р.), «Золотий Лев» – Львів (Україна, 1992–2000 рр.), «Добрий театр» – Енергодар (Україна, 1993 р.), Единбурзький фестиваль (Шотландія, 1994 р.), «Прем'єри сезону» – Івано-Франківськ (Україна, 1994 р.), «Гожув Велькопольський» (Польща, 1994 р.), Новий Сад (Сербія, 1995 р.) «Мистецьке Березилля» – Київ (Україна, 1995, 1996, 1998, 1999 рр.), Чеховський фестиваль – Ялта (Україна, 1996 р.), «Херсонські ігри» – Севастополь (Україна, 1997 р.), «Київ травневий» (Україна, 1999 р.), Ялта, Херсон, Алушта (Україна, 1999 р.), «Жовті дятли» – Даугавпілс (Латвія, 1999 р.), Любляна, Марібор (Словенія, 2000 р.), Варшава, Жешув, Ярослав, Познань, Краків, Гданськ, Щецин, Каліш, Любін, Хойніце (Польща, 1991, 2000–2002 рр.) [1, с. 2].

Художній керівник та засновник Міжнародного театрального фестивалю «Золотий Лев», яскравого міжнародного театрального форуму в Україні, який дає змогу українському глядачеві побачити кращі театральні вистави зі світового театрального репертуару, – Я. Федоришин. У рамках цього заходу відбуваються зустрічі театральних діячів, менеджерів та керівників міжнародних театральних фестивалів. Протягом фестивальних днів проводяться майстер-класи з театрального мистецтва. Фестиваль сприяє інтеграції українського театру у світовий театральний простір.

Свою назву це дійство отримало в 1992 році вже як повноцінно сформований фестиваль України. Перший театралізований захід під назвою «Золотий Лев» виразно сформувався як фестиваль театрального експерименту. Слова «експеримент» та «театр абсурду» стали ключовими в його концепції¹.

Міжнародний фестиваль «Золотий Лев» проводиться з метою розвитку сучасного українського молодіжного театру, для популяризації українського театрального мистецтва, також ознайомлення та пізнання світового театрального простору методом фестивального досвіду. Починаючи з 1994 року, фестиваль проводиться раз на два роки у формі творчих виступів. У цьому заході можуть брати участь професійні колективи молодіжних театрів, професійні театри-студії, молодіжні групи драматичних театрів, окремі виконавці. Попередньо проводиться відбір драматичного матеріалу керівництвом фестивалю, після чого колектив отримує офіційне запрошення. Також слід зазначити, що на фестиваль можуть подаватися заявки всіх жанрів та естетичних напрямів театрального мистецтва. Членами журі фестивалю є професійні театрознавці, журналісти та театральні критики.

Започатковуючи цей фестиваль, Я. Федоришин акцентував увагу на тому, що проведення його вимагає налагодження зв'язків з різними державними та закордонними інституціями. Самотужки провести театральний фестиваль такого рівня було б неможливо, виникало багато проблем щодо фінансування. Якщо порівнювати фес-

тиваль «Золотий Лев» та Единбурзький фестиваль, то другий підтримують не лише окремі волонтери, а й великі корпорації.

Як засвідчує закордонний досвід, фестивалі такого рівня мають на меті привернути увагу великої кількості туристів, а це допомагає отримувати додаткові кошти для бюджету міста. Використовуючи досвід міжнародних фестивалів (наприклад, у Празі, Парижі, Лондоні, де такі заходи відбуваються регулярно з метою наповнення державної казни), можна набути корисний європейський досвід. У 1994 році Міжнародний фестиваль «Золотий Лев» став плановим фестивалем Міністерства культури України та управління культури обласної і міської держадміністрацій. Починаючи з 1996 року, він проводиться під девізом «Класика очима експерименту».

За період існування театрального бієнале «Золотий Лев» у ньому взяли участь понад 2,5 тис. акторів з Білорусі, Туркменістану, Литви, Латвії, Естонії, Польщі, Молдови, Сербії, Словаччини, Бельгії, Франції, Голландії, Болгарії, Румунії, Угорщини, Росії, Німеччини, США, Великобританії, Киргизстану, Грузії та інших держав. Гостями були такі визначні театральні діячі, як Ада Роговцева, Донатас Баніоніс, Рімас Тумінас, Роман Віктюк, Даніель Ольбрихський, Костянтин Райкін, Валентина Тализіна, Богдан Ступка, Григорій Гладій, чимало зарубіжних продюсерів, режисерів та відомих критиків. На сьогодні фестиваль «Золотий Лев» – єдиний театральний фестиваль, який концентрує в собі всі сучасні театральні тенденції. Фестиваль здобув авторитет у міжнародному театральному середовищі та формує позитивний імідж міста Львова й держави загалом, тим самим сприяючи розвитку культурних і туристичних зв'язків України.

Фестиваль вносить свіжий струмінь у театральне життя не лише міста, а й України загалом. Міжнародне театральне дійство дає змогу відчувати тенденції розвитку цього напрямку мистецтва та зрозуміти сучасну мову театральної сцени. На першій фестивальній прес-конференції Анджей Журовський, голова журі цього театрального форуму, почесний президент Міжнародної

СУЧАСНІСТЬ

асоціації театральних критиків, зазначив: «Фестиваль дає змогу приваблювати до Львова туристів, рекламувати регіон і Україну, а також збагачувати незабутнім культурним досвідом жителів Львова. Фестиваль є ще одним вагомим мотиваційним чинником розвитку туризму і міг би бути привабливим фактом для інвестицій у розвиток туристичної інфраструктури».

У 1999 році у зв'язку із браком фінансування створено благодійний мистецький фонд «Золотий Лев», який, як і сам фестиваль, заснований на базі театру «Воскресіння». Основна мета діяльності Фонду – сприяння розвитку культури. За період свого існування Фонд провів два міжнародні театральні фестивалі «Золотий Лев» у 2000 та у 2002 роках. На них виступали колективи з Білорусі, Туркменістану, Литви, Латвії, Естонії, Польщі, Молдови, Сербії, Словаччини, Бельгії, Франції, Голландії, Бразилії, Болгарії, Румунії, Угорщини, Росії, Німеччини, США, Великобританії, Киргизстану, Грузії та інших держав. Усі учасники мали змогу брати участь у різноманітних заходах фестивалю: конференціях, творчих дискусіях, майстер-класах, шоу-програмах тощо.

Фестиваль співпрацює з такими відомими європейськими колективами, як «Бітеф» (Сербія), «Контакт» (Польща), Чеховський фестиваль (Росія), Единбурзький фестиваль (Шотландія), «Нітра» (Словаччина) та ін. Така співпраця дає можливість збагатитися організаційним досвідом та отримати можливість обмінюватися методами впливу театального мистецтва на зміни в суспільстві.

Благодійний фонд співпрацював з такими міжнародними фондами, як Гете-Інститут (Goethe-Institut), Французький культурний центр, фонд «Відродження», Швейцарська програма співробітництва в Україні. Він мав зв'язки з багатьма посольствами інших держав в Україні. Фонд брав активну участь у розробці та впровадженні сценарію візиту папи Іоанна Павла II в Україну. Під керівництвом президента Фонду Я. Федоришина проводилося грандіозне святкування 745-річчя міста Львова, а також Дня міста у 2000 році. Фондом започатковано

українсько-польський проект «Мазепа», до якого були залучені театральні колективи з Києва, Львова та Кракова. Цей проект успішно втілюється на майданчиках Європи вже кілька років. Із 17 по 20 травня 2001 року Фонд брав активну участь у підготовці та проведенні «Днів Львова у Кракові», а 3 листопада 2002 року було розпочато спільний українсько-польський проект «Йов» за текстами Кароля Войтили.

Станом на 2002 рік благодійний фонд «Золотий Лев» успішно продовжував своє життя в містах України та Польщі. На його базі створено інноваційний театральний центр. Основною його метою було реформування театральної справи та соціальні зміни у сфері культури. Діяльність центру спрямовувалася на подолання консерватизму в підготовці й роботі театральних фахівців та пошук новітніх технологій управління театром. Ярослав Федоришин мав на меті розробити проект змін до законодавства в галузі театрального мистецтва та впроваджувати нові схеми менеджменту театрів, інвестицій та рекламної діяльності.

Починаючи з 2000 року, Міжнародний театральний фестиваль набирає дедалі більшого розмаху. На вже згадуваній першій фестивальній прес-конференції голова журі театрального форуму Анджей Журовський зазначив, що фестиваль «Золотий Лев» є професійною європейською театральною спільнотою, найповажнішою театральною імпрезою на теренах Східної Європи, що має таку ж авторитетну позицію, як «Балтійський дім», та входить до семи найпрестижніших театральних фестивалів старого світу [4, с. 11].

Фестивальну декаду називають тими десятима днями, що заворожують місто: «Цього разу символічний бубличок лев'ячого хвоста на афішах натякає на нулик першого десятиріччя. Та ювілейному святкуванню додає шарму ще й містика міленіумних нулів. Це вони вибухнули вогняними колесами у м'якій чорноті недільного неба над ілюмінованим проспектом Свободи і феєрично підсвіченими архітектурними перлинами Львова, які стали "живими" декораціями для гучного вуличного дійства, що ознаменувало відкриття фес-

тивалю. Супер феєрверк, снопи золотого дощу, палаючі контури театральних масок, смолоскипна процесія акторів театру "Воскресіння" у вигадливих костюмах та на ходулях, звуки бубнів і ріжків, вітання міського голови, який пасував до загального тла своїми по-театральному імпозантними магістратськими регаліями (срібним ланцем із гербом Львова), – уся ця буфонада мала на меті одне: привернути глядачів до стаціонарних сценічних майданчиків міста, де львівські й приїжджі театральні трупи розгрукатимуть вистави фестивальної програми» [2, с. 9].

До програми фестивалю у 2000 році ввійшли як конкурсні постановки, так і вільні демонстрації, що їх не оцінювало журі: «Посланці вітру» польського «Театру правдивого», ART мінського Малого театру, «Антигона в Нью-Йорку» та «Апокрифи» курбасівців, гданські «Зачаровані», «В степах України» київського театру «На Подолі», «Дорога в Дамаск» та «Гірські велетні» театру «Воскресіння», «Відмова грецьким послам» Львівського польського народного театру, «Дядя Ваня» заньківчан та всі вуличні вистави, які покликані не конкурувати поміж собою, а створювати місцевим жителям святковий настрій.

З 3 по 13 жовтня 2002 року у Львові відбувся черговий Міжнародний театральний фестиваль «Золотий Лев–2002». Він проходив на шістьох театральних майданчиках, де було зіграно 32 вистави колективами з восьми країн світу. Захід відбувся під патронатом голови Львівської облдержадміністрації Мирона Янків та за сприяння заступника міського голови з гуманітарної політики Ірини Романів. Проходили зустрічі з відомими акторами й режисерами України та зарубіжжя: Богданом Ступкою, Романом Віктюком, Анатолієм Хостікоєвим, Богданом Бенюком, Поліною Лазовою, Стасом Мойсеєвим, Андрієм Жолдаком, Вікторією Ханю, Єжи Зонемом, Ельвірою Твардовською [6, с. 1]. Свою виставку представляв головний художник Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка Андрій Олександрович-Дочевський.

Фестиваль відвідали 37 гостей – директори фестивалів із 15 країн світу. На їхню

думку, на найвищу оцінку заслуговують такі вистави: «Гамлет. Сні» у постановці Андрія Жолдака, «Поцілунок ночі» та «Божевільні від кохання» Ярослава Федоришина (Україна), «Наш Декамерон ХХІ ст.» у постановці Романа Віктюка (Росія), «Дядя Володя» у постановці Олександра Меркушева (Німеччина), «Спочатку була пісня» Мар'яни Садовської (Німеччина – Ізраїль) та «Ревізор» у постановці Мацея Собоцінського (Польща).

При кожному відкритті фестиваль має значну мас-медійну підтримку. «Золотий Лев» щоразу підтверджує, що це єдиний фестиваль нашої держави, який спроможний зібрати найширше коло фахівців театральних професій. Починаючи з 2002 року, фестиваль, за розпорядженням голови оргкомітету, відбувається щорічно у Львові в жовтні.

Щоразу цей театралізований захід завдячує керівникам різних фондів за фінансову підтримку. У 2002 році відбувся перший фестиваль, який пройшов без підтримки Міністерства культури та мистецтв України, лише на спонсорських засадах. Одночасно проводився й семінар «Проблеми культурного життя», участь у якому взяла чимала кількість учасників з різних країн. Серед них: Єжи Зонь – директор Міжнародного фестивалю вуличних вистав (Краків, Польща), директор Краківського театру КТО, Мачек Вольшк – директор фестивалю вуличних вистав (Краків, Польща), Ельвіра Твардовська – директор Міжнародного театрального фестивалю «Фета» (Гданськ, Польща), Геннадій Сокуров – директор Міжнародного театрального фестивалю «Тетянин день», Рафал Романовський – представник дирекції фестивалю «Краківські театральні ремінісценції» (Польща), Сергій Проскурня – директор Міжнародного фестивалю «Мистецьке Березилля» (Київ).

У фестивалі задіяно чимало критиків із закордону: Ірина Мягкова (Москва, Росія), продюсер Шічій Йєсукє (Японія), Хелен Кьорте та Вільфрід Фібіг – провідні театральні критики Німеччини, Ніна Миронівна Новоселицька – заслужений працівник культури України, Роман Віктюк – режисер, народний артист Росії, Дмитро Лазорко –

СУЧАСНІСТЬ

режисер (Київ), Людмила Гарбуз – директор фонду Pro-Helvetia (Україна), Антон Лобанов – театральний художник (Київ), Лариса Гненна – театрознавець (Київ), Ольга Галахова – театральний критик (Росія), Богдан Ступка – народний артист України (Київ), Поліна Лазова – народна артистка України (Київ), Дірда Антанас – режисер (Литва), Арунас Курас – театральний художник (Литва), Андрій Олександрович Дочевський – заслужений діяч мистецтв (Київ), В'єслав Рудзький – режисер (Польща), Йозеф Маркоцький – директор Театру сучасної пантоміми (Польща) [3, с. 7].

Міжнародний театральний фестиваль «Золотий Лев» відіграє важливу роль у театальному просторі України. У цьому показовому заході беруть участь не лише колективи з України, а й трупи з різних країн світу. Фестиваль є важливим чинником культурної інтеграції України до європейського культурного простору. Це важливий та масштабний приклад співпраці з іншими країнами. Фестиваль дає змогу показати театральний рівень нашої держави, здобути досвід, налагодити культурні, економічні та дипломатичні зв'язки з іншими країнами Європи. Не претендуючи на вичерпність у питаннях становлення театального мистецтва України, запропонована розвідка може слугувати передумовою для проведен-

ня ширшого наукового дослідження, зокрема щодо вивчення організаційних аспектів фестивалів такого рівня, що проводяться на теренах нашої країни. Театральні колективи, які брали та беруть участь у подібних заходах, отримують цінний досвід, який своєю чергою є рушійною силою в розвитку театального мистецтва України.

Примітка

¹ Починаючи з 1950-х років, у Парижі в театрі «Leteatre de somnambules» («Театр сновид») була поставлена п'єса «Голомоза співачка» на той час початківцем Е. Йонеско. Це був один з перших дослідів театру абсурду методом експерименту. Театр абсурду відкидає будь-який психологізм, будь-які ілюзорні ефекти, застарілі канони в театральному мистецтві [6, с. 7].

Джерела та література

1. Бюлетень Міжнародного театального фестивалю «Золотий Лев–2000». – 2000. – № 1.
2. Лань О. Якщо людина все розуміє в театрі – це погана вистава // Ратуша. – 2000. – № 16. – С. 2–3.
3. Програма Міжнародного театального фестивалю «Золотий Лев – 2002» // Культура. – 2002. – № 14. – С. 7–8.
4. Сайко О. «Золотий лев–2000»: враження від фестивалю // Культура. – 2000. – № 9.
5. Сліпченко К. Абсурд театального експерименту // Арт поступ. – 2000. – № 176 (620). – С. 7–8.
6. The international theatre festival «Golden Lion» // Dear colleagues. – 1998. – March 3.

SUMMARY

The article is devoted to the theatre festival *Golden Lion* foundation and its significance for the Ukrainian theatre art development.

The festival has got its name in 1992. It has already become a full value festival of Ukraine. The first festival called *Golden Lion* has already been clearly formed as the festival of theatrical experiment. The words *experiment* and *the theater of absurdity* have become the key notions in the conception of this festival. Since 1994 the festival has been held every two years in the form of creative performances. Professional youth theater groups, professional theaters-studios, youth groups of dramatic theatres, individual performers can take part in it. The leaders of the festival have previously selected dramatic material and then sent the formal invitation to the group. It also should be mentioned that the applications of all genres and aesthetic branches of dramatic, theater arts can be sent to the festival. The members of the festival jury are professional theatre studiers, journalists and theater critics. Corresponding costs also should be paid to them.

Organizing the arrangement, its founder Ya. Fedoryshyn has paid attention to the fact that the festival requires the connections adjusting with various state and foreign institutions. It is impos-

СЕРГІЙ ДЕМ'ЯНЕНКО. ТЕАТРАЛЬНИЙ ФЕСТИВАЛЬ «ЗОЛОТИЙ ЛЕВ»...

sible to held the theatre festival of such level without assistance as there are many problems connected with the funding. Comparing the festivals *Golden Lion* and *Edinburgh Festival*, we may denote that the second one is supported by both the individual volunteers and large corporations.

As the foreign experience assures, the festivals of such levels are aimed to attract attention of a large number of tourists, that provides for the supplementary funds for the city budget. Also, due to the international festivals the European experience is gained. It may be useful for the organization of the festivals of such level. By way of examples of Prague, Paris, London, such arrangements occur regularly to infest the state treasury. Since 1994 the International Festival *Golden Lion* has become the planned festival of the Ministry of Culture of Ukraine and the Department of Culture of the regional and city state administration. There is also a number of shortcomings regarding the financial providing that prevent the organization and realization of the festivals of such level. The fees are paid to the festival participants and members. The daily pay, living and nourishment are compulsory for every participant.

The festival is a significant event in the theatrical life of the Western Ukraine and the development of Ukrainian theater in general. The festival *Golden Lion* represents not only the achievements of Western - Ukrainian theater, but also allows to assess the achievements of the other theaters. It is not only the evidence of high culture, but it is also able to meet the demands of the audience, who has an opportunity to be spiritually and culturally enriched owing to this festival.

Keywords: festival, theater, performance, actor, producing, *Golden Lion*.